

Vnímanie faktorov ovplyvňujúcich pocity na hodinách telesnej a športovej výchovy chlapcov a dievčat so zdravotným znevýhodnením

Daša Švecová¹

¹Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta

Abstrakt:

Cieľom výskumu bolo analyzovať a porovnať vnímanie faktorov ovplyvňujúcich pocity žiakov so zdravotným znevýhodnením počas hodín telesnej a športovej výchovy (TŠV) z pohľadu pohlavia. Skúmané boli tri faktory, a to osobnosť žiaka, spolužiak a učiteľ. Faktor osobnosť žiaka bol zameraný na individuálne prežívanie žiakov so zdravotným znevýhodnením počas hodín TŠV, faktor spolužiak odrážal kvalitu sociálnych vzťahov v kolektíve a faktorom učiteľ sme zisťovali, ako žiaci vnímajú učiteľa telesnej a športovej výchovy. Náš výskumný súbor tvorilo 182 žiakov (111 chlapcov a 71 dievčat) so zdravotným znevýhodnením v nižšom sekundárnom stupni vzdelávania. Na zber výskumných údajov bol použitý dotazník s dobrou vnútornou konzistenciou ($\alpha = 0,836$). Výsledky výskumu ukázali, že vnímanie faktoru osobnosť žiaka ovplyvňujúceho pocity na hodinách TŠV bolo významne pozitívnejšie v skupine chlapcov oproti dievčatám ($U=3024$; $p=0,008^{**}$), kedy chlapcom výrazne menej prekáža potenie sa, neporiadok v šatni, či obavy z výsmechu pri cvičení. Vnímanie faktorov spolužiak a učiteľ chlapcami a dievčatami so zdravotným znevýhodnením je rovnaké, pričom obe pohlavia žiakov deklarujú najvyššiu mieru pozitívneho vnímania faktoru spolužiak oproti ostatným skúmaným faktorom.

Kľúčové slová: Telesná a športová výchova, pohlavie, žiaci, zdravotné znevýhodnenie, faktory.

Školský zákon (Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní, § 2, písm. i-j) definuje žiaka so zdravotným znevýhodnením (ZZ) ako žiaka, ktorému bola na základe diagnostiky v zariadeniach poradenstva a prevencie určená špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba za účelom poskytovania podporného opatrenia. Do skupiny žiakov so ZZ podľa príslušného zákona patria žiaci so zdravotným postihnutím, chorí a zdravotne oslabení, s vývinovými poruchami, alebo poruchou správania.

Telesná a športová výchova (TŠV) je vyučovací predmet, ktorý má pre žiakov so ZZ komplexný zdravotný prínos. Zameriava sa na osvojenie si pohybových zručností, rozvoj telesnej zdatnosti, a rovnako tak aj duševnej a sociálnej pohody (Dlouhý, 2021). V nižšom sekundárnom stupni vzdelávania je cieľom TŠV rozvíjať trvalý a pozitívny vzťah k pohybovej aktivite, ktorý sa prenáša aj do aktívneho životného štýlu v dospelosti. Rozsah tohto

vyučovacieho predmetu je vo frekvencii troch vyučovacích hodín týždenne, pričom sa žiaci rozdeľujú do skupín na základe pohlavia (NIVAM, 2022).

Delenie na základe pohlavia je podmienené obdobím dospievania, ktoré sa vyznačuje výraznými fyzickými, psychickými a behaviorálnymi zmenami. Počas tohto obdobia je u chlapcov aj dievčat dôležitým ukazovateľom fyzická aktivita, resp. ich inaktivita. Aktívne zapájanie sa do športových aktivít je podľa kolektívu autorov Bricout, Nguyen & Favre Juvín (2025) ovplyvnené mierou pocitu fyzickej záťaže, a tá je signifikantne vyššia u starších žiakov s prevahou u dievčat oproti chlapcom.

Rozdielom vo vnímaní TŠV z hľadiska pohlavia sa zaoberali aj autori Gonzáles et al. (2025). Podľa autorov majú chlapci a dievčatá vzdelávajúci sa v základných školách (ZŠ) lepšie sebavnímanie, hodnotia sa pozitívnejšie vo vzťahu k lepšej fyzickej kondícii a rovnako tak si cvičenie užívajú viac ako dievčatá. Kolektív autorov Šiška et al. (2024) zistili, že pre dievčatá je známka významným faktorom ovplyvňujúcim ich zapájanie sa do pohybových aktivít na hodinách TŠV, čo ich dokáže motivovať k vyššej pohybovej výkonnosti. Vo všeobecnosti prevláda u dievčat pozitívny vzťah k TŠV, no mnohé z nich sa v porovnaní s chlapcami hodnotia negatívnejšie (Balga & Antala, 2015; Bendíková & Dobay, 2017). Negatívnejší postoj dievčat k TŠV podľa Fialovej et al. (2015) súvisí s hormonálnymi zmenami. Dievčatá v tomto období intenzívnejšie dbajú o svoj zovňajšok a spoločenské postavenie, v dôsledku čoho záujem o TŠV z ich strany klesá.

Pocity na hodinách TŠV ovplyvňujú viaceré faktory, medzi ktoré podľa dvojice autorov Esto & Poralan (2021) patrí faktor osobnosť žiaka a jeho motivácia aktívne sa zapájať do telovýchovného procesu. Osobnosť žiaka ovplyvňuje aj samotná rodina, ktorá je ďalším z faktorov ovplyvňujúcim vzťah žiakov so ZZ k TŠV, nakoľko deti častokrát preberajú vzory správania od svojich rodičov, a tí sa spolupodieľajú na vytváraní pozitívneho vzťahu k pohybovým aktivitám prostredníctvom aktívnej účasti na športovo-rekreačných aktivitách v ich voľnom čase (Reyno & Meirone, 2025).

Ďalšími faktormi, ktoré sa významne podieľajú na ovplyvňovaní pocitov na hodinách TŠV u žiakov so ZZ sú faktory spolužiak a učiteľ. Spolužiaci v triede tvoria sociálnu skupinu, v ktorej sa chce každý žiak cítiť prijatý. Ako uvádzajú autorky Kyselová a Nemček (2024), žiaci so zdravotným znevýhodnením vnímajú priaznivejšie sociálne prostredie na hodinách TŠV v bežných triedach v porovnaní so športovými triedami. V bežných triedach spolužiaci častejšie prejavujú vyššiu mieru akceptácie žiakov so ZZ a zároveň im vo väčšej miere neprekážajú modifikácie športových pravidiel, ktoré zohľadňujú individuálne potreby týchto žiakov. Ďalšie výskumy naznačujú, že intaktní žiaci prejavujú mierne pozitívnejšie pocity

k žiakom s poruchou autistického spektra oproti spolužiakom s ADHD, pričom pozitívnejšie pocity preukázali dievčatá oproti chlapcom (Švecová & Nemček, 2024). Zaujímavé sú aj zistenia týkajúce sa vekových rozdielov, kde pozitívnejšie pocity k začleneniu žiaka so zrakovým postihnutím do inkluzívnych hodín TŠV v nižšom sekundárnom stupni vzdelávania prejavili mladší žiaci navštevujúci šiesty až ôsmy ročník, v porovnaní s ich staršími spolužiakmi z deviateho ročníka (Švecová, Nemček & Wittmannová, 2024).

Na druhej strane zohráva dôležitú úlohu aj učiteľ, ktorý svojim prístupom vytvára podmienky pre začlenenie všetkých žiakov bez rozdielu. Učiteľova angažovanosť, schopnosť motivovať a vytvárať podporujúce prostredie má priamy vplyv na ochotu žiakov zúčastňovať sa hodín TŠV. Problém však môže nastať v prípadoch, kedy pedagóg nemá dostatočné vedomosti o ZZ žiaka a absentujú u neho praktické skúsenosti so začlenením žiakov so ZZ. Tieto faktory následne môžu negatívne ovplyvniť ochotu žiakov so ZZ na hodinách TŠV participovať (Deng et al., 2025; Kaplan, 2020). V tejto súvislosti je dôležité spomenúť aj výsledky výskumu zameraného na sebahodnotenie učiteľov TŠV na Slovensku od kolektívu autoriek Nemček, Bundová & Švecová (2024), ktoré dospeli k záveru, že slovenskí učitelia TŠV majú priemerné skúsenosti a sebadôveru pri začlenení žiakov s poruchou autistického spektra, no v inkluzívnom vzdelávaní TŠV vyjadrujú potrebu medziodborovej spolupráce s ďalšími odborníkmi, ktorá by im mohla pomôcť pri efektívnejšom začleňovaní žiakov so ZZ do telovýchovného procesu.

Cieľ výskumu

Cieľom výskumu bolo analyzovať a porovnať vnímanie faktorov ovplyvňujúcich pocity na hodinách telesnej a športovej výchovy v skupinách chlapcov a dievčat so zdravotným znevýhodnením.

Výskumné hypotézy

H1: Chlapci so ZZ budú deklarovať signifikantne pozitívnejšie vnímanie faktorov oproti dievčatám so ZZ, čo sa prejaví vo faktoroch:

H1a: Osobnosť;

H1b: Spolužiak;

H1c: Učiteľ.

H2: Chlapci aj dievčatá so ZZ budú najpozitívnejšie vnímať faktor spolužiak oproti faktorom osobnosť žiaka a učiteľ.

Metodika

Výskumný súbor pozostával zo 182 žiakov so zdravotným znevýhodnením vzdelávajúcich sa na nižšom sekundárnom stupni vzdelávania, ktorých priemerný vek bol $13,03 \pm 1,92$ rokov (tab. 1).

Tab. 1 Charakteristika výskumného súboru

Základné charakteristiky výskumného súboru		Početnosť a percentuálne zastúpenie súboru	
		n	%
POHLAVIE	Chlapci	111	60,99
	Dievčatá	71	39,01
ROČNÍK	Piaty	29	15,90
	Šiesty	30	16,50
	Siedmy	43	23,60
	Ôsmy	39	21,40
	Deviaty	41	22,50
ZDRAVOTNÉ ZNEVÝHODNENIE	Mentálne postihnutie variant A	53	29,12
	Zrakové postihnutie	2	1,10
	Sluchové postihnutie	9	4,95
	Telesné postihnutie	1	0,55
	Poruchy autistického spektra	23	12,64
	Narušená komunikačná schopnosť	19	10,44
	Špecifické vývinové poruchy učenia	43	23,63
	Výv. poruchy aktivity a pozornosti	21	11,54
	Poruchy správania	2	1,10
	Viacnásobné postihnutie	4	2,20
	Iné	5	2,73
KRAJ	Hlavné mesto Bratislava	50	27,47
	Bratislavský kraj	14	7,69
	Trnavský kraj	32	17,58
	Trenčiansky kraj	16	8,79
	Nitriansky kraj	30	16,48
	Žilinský kraj	10	5,49
	Banskobystrický kraj	20	10,99
	Prešovský kraj	2	1,10
	Košický kraj	8	4,41
DRUH ŠKOLY	Základná škola	104	57,14
	ZŠ pre žiakov so ZZ	78	42,86

Súbor žiakov bol zastúpený vyšším počtom chlapcov (60,99 %) oproti dievčatám, ktorých bolo 39, 01 %. Najviac žiakov navštevovalo 7. ročník (23,60 %) a najmenej žiakov bolo z piateho ročníka (15,90 %). Z hľadiska zdravotného znevýhodnenia mali najväčšie zastúpenie žiaci s mentálnym postihnutím (29,12 %) a so špecifickými vývinovými poruchami učenia (23,63%). Väčšina žiakov pochádzala z Bratislavského kraja (35,16 %), kedy až 27,47 % z nich žilo v hlavnom meste Bratislava. Najmenšie zastúpenie respondentov sme získali z východného

Slovenska, kedy len 4,4 % žiakov pochádzalo z Košického kraja a 1,10 % z Prešovského kraja. Nadpolovičná väčšina žiakov so ZZ sa vzdelávala v ZŠ (57,14 %) a 42,86 % žiakov so ZZ navštevovalo ZŠ pre žiakov so ZZ (tab.1).

Pre účely zberu výskumných údajov sme využili nami koncipovaný dotazník, ktorý pozostával z jednoducho formulovaných výrokov, kde si žiaci vybrali jednu z troch možností odpovedí (áno, niekedy, nie). Jednotlivé výroky sme kategorizovali do troch faktorových kategórii – faktor spolužiak, faktor učiteľ a faktor osobnosť žiaka. Všetky výroky v jednotlivých faktoroch boli formulované negatívne, teda záporná odpoveď „nie“, bola hodnotená najvyšším počtom bodov (3 body), čo znamenalo pozitívne vnímanie daného faktora. Neutrálnej odpovedi (niekedy) sme priradili 2 body a odpoveď áno, bola hodnotená 1 bodom, čo zároveň znamenalo negatívne hodnotenie daného výroku/faktora. Vyššie priemerné skóre znamenalo pozitívnejšie vnímanie výrokov/faktorov a nižšie skóre indikovalo negatívnejšie vnímanie daného výroku/faktora.

Získané výskumné údaje od respondentov sme analyzovali prostredníctvom štatistického programu SPSS, verzia 27. Na spracovanie výsledkov jednotlivých výrokov a faktorov sme využili výpočet aritmetického priemeru ($\bar{x}$) a smerodajnej odchýlky ($\pm SD$). Na porovnanie odpovedí medzi pohlaviami, sme aplikovali neparametrický Mann-Whitneyho U-test, ktorý je vhodný pre porovnanie dvoch nezávislých výberov. Pre zistenie poradia najpozitívnejšie hodnoteného faktora sme využili Wilcoxonov poradový test pre dva závislé výbery (Augustovičová, 2024). Štatistická významnosť rozdielov bola stanovená na hladine $\alpha \leq 0,05$ (*). Spoľahlivosť výskumného nástroja sme overili pomocou Cronbachovho alfa ($\alpha = 0,836$), ktorý preukázal dobrú vnútornú konzistenciu aplikovaného dotazníka (George & Mallery, 2019).

Výsledky

Zistili sme, že vo faktore osobnosť žiaka významne pozitívnejšie pocity na hodinách TŠV prežívajú chlapci oproti dievčatám ($U=3024$; $p=0,008^{**}$), čím sme potvrdili predpoklad H1a. Významné rozdiely v odpovediach žiakov nastali vo výrokoch týkajúcich sa nepríjemných pocitov z potenia sa na hodinách TŠV, kde chlapcom, na rozdiel od dievčat tento pocit neprekáža ($U=3168$; $p=0,032^{*}$). Chlapci sa v porovnaní s dievčatami taktiež hodnotia pozitívnejšie a nemyslia si o sebe, že pri cvičení vyzerajú smiešne ($U=3246$; $p=0,031^{*}$) a neprekáža im neporiadok v šatni ($U=3220$; $p=0,019^{*}$). Rozdiely v ďalších výrokoch v odpovediach žiakov neboli signifikantné, avšak mierne pozitívnejšie pocity prejavili opäť chlapci v porovnaní s dievčatami (tab. 2).

Tab. 2 Rozdiely v odpovediach žiakov so ZZ na faktor „osobnosť žiaka” z hľadiska pohlavia

VÝROK	Pohlavie ($\bar{x} \pm SD$)		Mann-Whitney U-test	
	Chlapci	Dievčatá	U	p
Na TŠV sa zadýcham, bývam unavený, nevládzem, bolia ma ruky aj nohy.	2,05 $\pm$ 0,78	1,86 $\pm$ 0,77	3774	0,546
Vadí mi že sa spotím.	2,15 $\pm$ 0,89	1,85 $\pm$ 0,85	3168	0,032*
Myslím si, že vyzerám smiešne, keď cvičím.	2,54 $\pm$ 0,72	2,30 $\pm$ 0,82	3246	0,031*
Vadí mi veľký hluk v telocvični, mám z toho strach.	2,58 $\pm$ 0,67	2,45 $\pm$ 0,75	3636	0,289
Nemám rád, keď sa mám porovnávať s ostatnými v súťažiach.	2,03 $\pm$ 0,83	1,83 $\pm$ 0,79	3346	0,130
Vadí mi prezliekanie v šatni so spolužiakmi.	2,59 $\pm$ 0,70	2,46 $\pm$ 0,73	3479	0,227
Vadí mi neporiadok v šatni.	2,48 $\pm$ 0,77	2,17 $\pm$ 0,89	3220	0,019*
Bojím sa, že spadnem a ublížim si.	2,55 $\pm$ 0,70	2,39 $\pm$ 0,70	3409	0,078
Bojím sa, že prehrám, alebo kvôli mne prehrá celé družstvo.	2,19 $\pm$ 0,78	2,16 $\pm$ 0,78	3845	0,902
Priemerné skóre faktoru osobnosť žiaka	2,39 $\pm$ 0,46	2,20 $\pm$ 0,44	3024	0,008**

Na základe analýzy výskumných údajov sme vo faktore spolužiak zistili, že rozdiely medzi pohlaviami neboli štatisticky významné, čím zamietame predpoklad H1b. Z uvedeného vyplýva, že faktor spolužiak hodnotia chlapci aj dievčatá približne rovnako pozitívne. Ani pri analýze jednotlivých výrokov sme medzi skupinou chlapcov a dievčat nezistili významné rozdiely, no môžeme konštatovať, že mierne pozitívnejšie pocity vo všetkých výrokoch deklarovali chlapci (tab. 3).

Tab. 3 Rozdiely v odpovediach žiakov na faktor „spolužiak” z hľadiska pohlavia

VÝROK	Pohlavie ($\bar{x} \pm SD$)		Mann-Whitney U-test	
	Chlapci	Dievčatá	U	p
Spolužiaci ma nechcú zobrať do svojho družstva, keď súťažíme.	2,51 $\pm$ 0,66	2,49 $\pm$ 0,60	3755	0,536
Spolužiaci sa mi posmievajú.	2,72 $\pm$ 0,55	2,76 $\pm$ 0,47	3862	0,759
Spolužiaci mi na TŠV nepomáhajú.	2,47 $\pm$ 0,71	2,41 $\pm$ 0,68	3680	0,399
Spolužiaci mi na TŠV ubližujú (potkávajú ma, strkajú do mňa).	2,85 $\pm$ 0,43	2,72 $\pm$ 0,53	3497	0,074
Priemerné skóre faktoru spolužiak	2,63$\pm$0,40	2,62$\pm$0,49	3909	0,925

Analýzou výskumných údajov vo faktore učiteľ sme zistili mierne pozitívnejšie hodnotenia tohto faktora zo strany chlapcov, pričom rozdiel medzi pohlaviami nebol

významný, preto zamietame H1c. Výsledky naznačujú, že vnímanie učiteľa na hodinách telesnej a športovej výchovy je u oboch skupín žiakov veľmi podobné. V rámci jednotlivých výrokov spadajúcich do faktoru učiteľ sa taktiež nepreukázali štatisticky významné rozdiely medzi odpoveďami žiakov (tab. 4).

Tab. 4 Rozdiely v odpovediach žiakov so ZZ na faktor „učiteľ“ z hľadiska pohlavia

VÝROK	Pohlavie ($\bar{x} \pm SD$)		Mann-Whitney U-test	
	Chlapci	Dievčatá	U	p
Nehráme hry, ktoré mám rád.	2,25 $\pm$ 0,66	2,21 $\pm$ 0,74	3783	0,830
Aj keď sa snažím, pán učiteľ na nepochváli.	2,42 $\pm$ 0,70	2,34 $\pm$ 0,71	3686	0,520
Nič nové sa na telesnej výchove nenaučím.	2,42 $\pm$ 0,72	2,46 $\pm$ 0,66	3854	0,919
Pomôcky sú nudné a nezaujímavé.	2,34 $\pm$ 0,70	2,31 $\pm$ 0,69	3626	0,470
Vadí mi, keď pán učiteľ píska na písťalke.	2,43 $\pm$ 0,74	2,34 $\pm$ 0,73	3664	0,899
Priemerné skóre faktoru učiteľ	2,37$\pm$0,47	2,37$\pm$0,50	3826	0,739

Na základe analýzy celkového priemerného skóre dosiahnutého v nami skúmaných faktoroch sme u chlapcov so ZZ zistili, že na hodinách TŠV najpozitívnejšie vnímajú svojich spolužiakov, následne svoju osobnosť a nakoniec učiteľa TŠV (tab. 5). Rozdiely v poradí medzi faktorom spolužiak a faktorom osobnosť žiaka boli významné na 1% hladine štatistickej významnosti v prospech pozitívnejšieho vnímania faktoru spolužiak oproti vlastnej osobnosti ($p=0,000^{**}$). Rozdiely medzi faktorom osobnosti žiaka a učiteľa v skupine chlapcov neboli významné, čo znamená, že oba faktory chlapci vnímali podobne. Konštatujeme, že chlapci na hodinách TŠV najvýznamnejšie hodnotia faktor spolužiak v porovnaní s faktormi osobnosť žiaka a učiteľ, čím potvrdzujeme nami stanovenú hypotézu H2.

Tab. 5 Poradie vnímania faktorov chlapcami so ZZ

Poradie	Faktor	Odpovede ($\bar{x} \pm SD$)	p
1.	Spolužiak	2,63 $\pm$ 0,40	0,000 ^{**}
2.	Osobnosť žiaka	2,39 $\pm$ 0,46	
3.	Učiteľ	2,37 $\pm$ 0,47	0,706

Na základe analýzy celkového priemerného skóre dosiahnutého v nami skúmaných faktoroch sme u dievčat so ZZ zistili, že na hodinách TŠV najpozitívnejšie hodnotia faktor spolužiak, následne faktor učiteľ a nakoniec svoju osobnosť (tab. 6). Rozdiely v poradí medzi faktorom spolužiak a faktorom učiteľ boli významné na hladine 1% štatistickej významnosti v prospech najpozitívnejšieho vnímania faktoru spolužiak oproti faktoru učiteľ ($p=0,000^{**}$). Rozdiely medzi faktorom učiteľ a faktorom osobnosť žiaka boli taktiež významné v prospech pozitívnejšieho vnímania učiteľa ($p=0,005^{**}$). Na základe týchto zistení opäť konštatujeme potvrdenie hypotézy H2, že dievčatá najpozitívnejšie hodnotia faktor spolužiak v porovnaní s faktormi učiteľ a osobnosť žiaka.

Tab. 6 Poradie vnímania faktorov dievčatami so ZZ

Poradie	Faktor - Dievčatá	Odpovede ($\bar{x} \pm SD$)	p
1.	Spolužiak	2,62±0,49	0,000**
2.	Učiteľ	2,37±0,50	
3.	Osobnosť žiaka	2,20 ± 0,44	0,005**

Diskusia

Cieľom nášho výskumu bolo analyzovať a porovnať vnímanie faktorov ovplyvňujúcich pocity na hodinách TŠV u žiakov so ZZ z pohľadu pohlavia. Zároveň sme zisťovali, ktorý z faktorov (osobnosť žiaka, spolužiak, učiteľ) je žiakmi so ZZ vnímaný najpozitívnejšie.

Naše výsledky potvrdili, že pozitívnejšie pocity na hodinách TŠV prejavili chlapci v porovnaní s dievčatami. Tieto zistenia sa zhodujú s tvrdeniami autorov Esto a Poralan (2021), podľa ktorých začlenenie žiakov do kolektívu závisí od prijatia a podpory, pričom vzťahy v triednom kolektíve sú kľúčové pre emocionálne prežívanie počas hodín TŠV. Aj Kyselová a Nemček (2024) uvádzajú, že práve v bežných triedach preukazujú spolužiaci vyššiu mieru prijatia voči žiakom so ZZ, čo sa pozitívne odráža aj v ich pocitoch k športovým aktivitám.

Z hľadiska pohlavia sme zistili, že chlapci vnímali faktor osobnosti žiaka významne pozitívnejšie než dievčatá. Chlapcom výrazne menej prekážalo potenie sa, neporiadok v šatni, či obavy z výsmechu pri cvičení. Tento rozdiel možno vysvetliť vplyvom hormonálnych zmien, počas ktorých sú dievčatá citlivejšie na svoj vzhľad a sociálne hodnotenie, čo potvrdzuje aj Fialová et al. (2015). Dievčatá v tomto období intenzívnejšie dbajú o svoj zovňajšok a majú tendenciu vyhýbať sa situáciám, ktoré by mohli ich sebavedomie ohroziť. Naopak faktor učiteľ bol vnímaný chlapcami aj dievčatami veľmi podobne. Je zrejmé, že vnímanie podpory, chvály

či spôsob vedenia hodiny TŠV učiteľom je u oboch pohlaví žiakov so ZZ pomerne rovnaké. Môžeme sa domnievať, že táto skutočnosť môže byť ovplyvnená profesionálnymi skúsenosťami učiteľov, ktorí vytvárajú bezpečné prostredie pre všetkých žiakov bez ohľadu na ich ZZ (Kaplan, 2020; Deng et al., 2025; Nemček, Bundová & Švecová, 2024).

Analýzou poradia jednotlivých faktorov sme zistili, že žiaci so ZZ, bez ohľadu na pohlavie najpozitívnejšie hodnotia faktor spolužiak, čo je v súlade so zisteniami kolektívu autoriek Švecová & Nemček (2025). U chlapcov bol následne hodnotený faktor osobnosť a napokon učiteľ, u dievčat bol na druhom mieste učiteľ a najnegatívnejšie hodnotili svoju osobnosť. Je však zrejmé, že niektoré odpovede žiakov na výroky/faktory majú situačný charakter. Napríklad reakcie na potenie sa, hluk v telocvični, či prezliekanie v šatni závisia od konkrétneho priebehu hodiny, motivácie žiaka a aj od fyzickej náročnosti jednotlivých cvičení. Na túto skutočnosť poukazujú aj autori Bricout, Nguyen a Favre Juvin (2025), podľa ktorých je úroveň únavy významným činiteľom ovplyvňujúcim vzťah k TŠV, a tá je vyššia najmä u starších žiakov a dievčat.

Na základe našich výskumných zistení možno konštatovať, že pocity na hodinách TŠV sú výsledkom viacerých prepojených faktorov. Kým niektoré súvisia priamo s vnútorným prežívaním žiaka, iné reflektujú vonkajšie podmienky, ako je triedny kolektív, či prístup učiteľa TŠV. Pre efektívne začlenenie žiakov so ZZ do telovýchovného procesu je teda kľúčové nielen prispôbené prostredie, ale aj podpora od spolužiakov a učiteľov.

Záver

Na základe našich výsledkov deklarujeme, že vnímanie faktoru osobnosť žiaka ovplyvňujúceho pocity na hodinách telesnej a športovej výchovy bolo významne pozitívnejšie v skupine chlapcov oproti dievčatám, kedy chlapcom výrazne menej prekáža potenie sa, neporiadok v šatni, či obavy z výsmechu pri cvičení. Vnímanie faktorov spolužiak a učiteľ chlapcami a dievčatami so zdravotným znevýhodnením je rovnaké, pričom obe pohlavia žiakov deklarujú najvyššiu mieru pozitívneho vnímania faktoru spolužiak oproti ostatným skúmaným faktorom. Výskumom je tiež deklarované, že žiaci so zdravotným znevýhodnením na hodinách telesnej a športovej výchovy vnímajú najpozitívnejšie svojich spolužiakov, ktorí môžu významne pozitívne ovplyvniť ich pocity na hodinách. Dôležitý v tomto smere je aj postoj učiteľa, ktorý je významným aktérom pri vytváraní pozitívnej klímy na hodinách a dokáže do významnej miery ovplyvniť vnímanie a postoje ostatných spolužiakov k žiakovi so zdravotným postihnutím. Preto sa otvárajú ďalšie možnosti skúmania postojov učiteľov a žiakov smerom k žiakom so zdravotným znevýhodnením na hodinách TŠV.

Výskum bol podporený grantovými projektmi: Univerzity Komenského – grant UK č. 1198/2025 (Emócie na hodinách telesnej a športovej výchovy žiakov s poruchami autistického spektra) a VEGA č. 1/0694/24 (Telesná a športová výchova ako prostriedok inklúzie žiakov s poruchami autistického spektra).

Literatúra

1. Augustovičová, D. (2024). *Základy štatistiky pre telesnú výchovu a šport*. Univerzita Komenského.
2. Balga, T., & Antala, B. (2015). *Postoje a motivácia žiakov základných škôl k telesnej a športovej výchove a úroveň ich telesného rozvoja a motorickej výkonnosti*. Univerzita Komenského.
3. Bendíková, E., & Dobay, B. (2017). Physical and Sport Education as a Tool for Development of a Positive Attitude Toward Health and Physical Activity in Adulthood. *European Journal of Contemporary Education*, 6(1), 14-21. <https://doi.org/10.13187/ejced.2017.1.14>
4. Bricout, V. A., Nguyen, D. T., & Favre Juvin, A. (2025). Physical Activity or Inactivity and Fatigue in Children and Adolescents: A Cross-Sectional Study. *Journal of Clinical Medicine*, 14(5). <https://doi.org/10.3390/jcm14051574>
5. Deng, Y., Li, X., Huang, J., Haegele, A. J., Smith, B., Williams, L. T., & Li, C. (2025). School-based factors influencing physical activity participation in children and adolescents with disabilities: A qualitative systematic review and meta-synthesis. *Disability and Health Journal*, 18(1). <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2024.101707>
6. Esto, B. J., & Poralan, S. P. (2021). Understanding personality traits of students and their physical activity engagement: A convergent design. *International Journal of Physical Education, Sports and Health*, 8(4), 342-354. <https://doi.org/10.22271/kheljournal.2021.v8.i4f.2203>
7. Fialová, L., Flemr, L., Marádová, E., & Mužík, V. (2015). *Vzdělávací oblast Člověk a zdraví v současné škole*. Karolinum.
8. George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS Statistics 26 Step by Step: A Simple Guide and Reference*. Routledge.
9. González, G. I., López, G. S., Barcala, F. M., Mecías, C. M., & Navarro, P. R. (2025). Self-perception of efficacy and attitudes towards physical activity and sport in schoolchildren: Are there differences between Primary Education and Secondary Education students in

- Cantabria? *Journal of Human Sport and Exercise*, 20(1), 93-105.
<https://doi.org/10.55860/462kbt81>
10. Kaplan, A. (2020). *Pohybová neúspešnosť u žiakov mladšieho školného veku*. Karolinum
 11. Kyselová, B., & Nemček, D. (2024). Postoje žiakov športových a nešportových tried k inklúzii žiakov so sluchovým postihnutím do telesnej a športovej výchovy. *Telesná výchova & šport*, 34(1), 93-105. ISSN 2730-017X.
 12. Nemček, D., Bundová, L., & Švecová, D. (2024). Slovak Teachers' Self-efficacy towards Inclusion of Students with Autism in Physical Education Classes from the Perspective of their Experience. *International Journal of Special Education*, 39(2), 102–113.
<https://doi.org/10.52291/ijse.2024.39.25>
 13. Nemček, D., & Kyselová, B. (2024). Postoje žiakov športových a nešportových tried k inklúzii žiaka so zrakovým postihnutím do vyučovania telesnej a športovej výchovy. *Disputationes Scientifcae*, 24(3), 63-78. <https://doi.org/10.54937/dspt.2024.24.3.63-78>
 14. NIVAM. (2022). *Štátny vzdelávací program pre nižšie stredné vzdelávanie – 2. stupeň základnej školy*. Národný inštitút vzdelávania a mládeže.
https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaciprogram/svp_nsv_6_2_2015.pdf
 15. Reyno, A.,F., & Meirone, N.M. (2025). Contextual factors that influence children to choose to train rhythmic gymnastics. *Science of Gymnastics Journal*, 17(1), 79-90.
<https://doi.org/10.52165/sgj.17.1.79-90>
 16. Šiška, L., Mačura, P., Hubinák, A., Krška, P., Sedláček, J., Blahutová, A., Zvonař, M., Kohútová, K., & Štefan, L. (2024). Basic motor competencies in Slovak children from the 3rd and 4th grade elementary age group. *Frontiers in Pediatrics*, 12.
<https://doi.org/10.3389/fped.2024.1175468>
 17. Švecová, D., & Nemček, D. (2024). Children with Disorders (ASD/ADHD) in Inclusive Physical Education from The Perspective of Church School Students. *Gymnasium*, 25(1), 110-123. <https://doi.org/10.29081/gsjesh.2024.25.1.08>
 18. Švecová, D., & Nemček, D. (2025). Diferencie vo vnímaní faktorov ovplyvňujúcich pocity žiakov so zdravotným znevýhodnením na hodinách telesnej a športovej výchovy z pohľadu typu základnej školy. *Štúdie zo špeciálnej pedagogiky*, 25(2). [V tlači]
 19. Švecová, D., Nemček, D., & Wittmannová, J. (2024). Grade level differences in students' attitudes towards inclusion a peer with visual impairment in physical and sports education lessons. *The Hungarian Educational Research Journal*, 15(1), 1-15.
<https://doi.org/10.1556/063.2024.00305>

20. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon). (2008). <https://www.slovlex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>

Summary

Perceptions of factors influencing feelings in physical and sports education classes of boys and girls with disabilities

Daša Švecová

The research is aimed to analyze and compare the perceptions of factors that influence the feelings of pupils with disabilities during physical and sports education (PE) lessons from a gender perspective. Three factors were investigated, namely the pupil's personality, classmates, and teacher. The pupil personality factor focused on the individual experiences during PE lessons, the classmate reflected on the quality of social relationships in the group, and the teacher factor ascertained pupils' perceptions of the PE teacher. Our research sample consisted of 182 pupils with disabilities in lower secondary education (111 boys and 71 girls). The results of the research showed that overall, boys with D rated all factors slightly more positively than girls, with both genders rating the classmate factor slightly more positively. Consequently, girls emphasized the teacher while boys emphasized their personality. Our research findings confirm that the social environment, particularly the relational bonds in the classroom with classmates, plays a key role in the positive emotional experience of PE in students with D.

Keywords: Physical and sport education, gender, disability, lower secondary education, emotions

Mgr. DAŠA ŠVECOVÁ – doktorandka na Katedre špeciálnej pedagogiky, zaoberá sa problematikou postojov žiakov so zdravotným znevýhodnením k telesnej a športovej výchove.